

Le Corbusier–Wagner–Wright

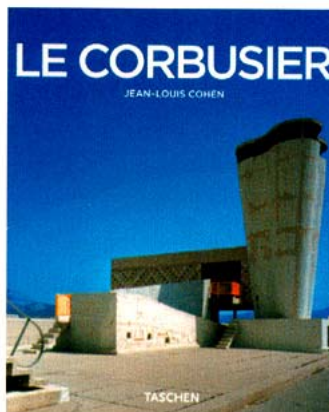
Taschen/Vince Kiadó

A kölni székhelyű, neves, német Taschen Kiadó művészeti könyvsorozatában eddig számos kötet látott napvilágot. Főleg festők műveit mutatják be. A kötetek 18,8 x 23,0 cm-es méretben, kartonált kötésben, egységesen 96 oldalon készülnek. Újabban három építész munkásságát is sorra vették. A sorozatot magyar nyelven a Vince Kiadó jelenteti meg. A hátsó belső borítón 45 kötetet tüntettek fel. A könyvek jellemzője a sok színes kép és a rövid, tömör leírás. A mű elején az építész fotója és aláírása szerepel. A szerzők bevezető fejezetben vázolják az építész működésének legfontosabb mozzanatait, ezt követően válogatás következik legjelentősebb alkotásaikból, 2-4 oldalas ismertetéssel. Az életrajzi adatok, térkép a könyvben közölt épületek földrajzi elhelyezkedéséről, bibliográfia és a képek forrásainak feltüntetése zárja a művet. Ezután lássuk az egyes köteteket!

Jean-Louis Cohen:

Le Corbusier 1887–1965

Az építészet liraisága a gépkorszakban. Mottója: „Az építészet a fényben összegyűjtött tömegek mesterei, korrekt és fenséges játéka.” A szerző néhány számadattal jellemzi a polgárpukkasztó várostervező hat évtizedet átívelő, ámulatba ejtő tevékenységét. „12 országban 75 épületet emelt, és 42 fontosabb várostervezési projektet vállalt. 8000 rajzot, több mint 400 festményt és képet, 44 szobrot és 27 faliszőnyegkartont hagyott hátra. 34 könyvével összesen kb. 7000 oldalnyi írása és cikkek százai maradtak ránk.” Valóban impozáns életmű! A Dom-ino házak koncepcióját 1914-ben Max du Bois mérnökkel közösen dolgozta ki. A terv elnevezése a latin domus (ház) és innovatio (fejlesztés) szavakból tevődik össze. A L'Esprit nouveau (Az új szellem) című felhívása 1920-ban bombaként robbant be

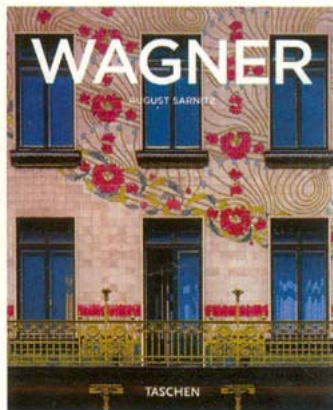
a kultúra világába. „Pusztítsuk el az utcafolyosókat” – urbanisztikai vitairata után 1930-ban Moszkva város rendezésére készített terve később Le Ville radieuse (A sugárzó város) nevet kapta kereszt alakú, szabadon álló magas épületek csoportjáról. Az Athéni Charta 1943-ban jelent meg. Az aranymetszés és az emberi test arányaira alapozott méretrendszerét 1951-ban hozta nyilvánosságra. Az óriás óceánjárót és kajütjeit imitáló marseilles-i Unité d'habitation kritizálók a tervezőt a „beton brutálbarma” gúnynévvel illették. De a mester világhíre egyre növekedett. Bizonyítja ezt az ismert francia művek sora és számos nagy, nemzetközi megbízás: Weissenhofsiedlung, Villa Garches, Savoye villa, Centroszojuz, Ronchamp, Jaoul-házak, Csandigarh, La Tourette, Tokiói Múzeum, Carpenter Vizuális Központ, és a Brüsszeli Világkiállítás Philips-pavilonja, ami megsemmisült. Érdekes színfolt a „La Cabanon” (A házikó) 1951–1952-ből a francia Cote d'Azur-ön, Roquebrun-Cap Martinben. 3,66x3,66 m-es (bár a könyv csak az egyik méretet adja meg!), alig 14 m²-es saját fakunyhója, 2,26 m-es belmagassággal. Ilyen puritán körülmények között, teljesen visszavonultan alkotott. Szerző szerint „nem önthető szavakba Le Corbusier üzenete”, akit egész életén át prófétai szenvedély he-

vített." Recenzens az épületismertetések közül egyedül Párizs egyetemi negyedében a svájci diákházat hiányolta 1930-ból, ami Le Corbusier racionalista elveinek szinte tökéletes megvalósulása. Célszerű lett volna emlékeztetőül a modern építészet alaptörvényeit jelentő öt pontját tételesen felsorolni.

August Sarnitz:

Otto Wagner 1841–1918

A modern építészet úttörői. Mottó: „Ami nem praktikus, az szép sem lehet.” Szerző írja: „Az életmű lehetővé teszi, hogy megértsük és megmutassuk a historizmus, a szecesszió és a modernség belső összefüggéseit.” Első mun-

kája a pesti Rumbach Sebastyén utcai zsinagóga. Többi alkotása szinte mind Bécsben található: a Wagner család villái, a Stadtbahn állomásai, a Duna-csatorna építményei, és a főművek. A Linke Wienzeile lakóházai a bécsi szecesszió csúcsteljesítményei. Itt lévő saját lakása fürdőszobájában felállított üvegfalú fürdőkád „az áttetszőség esztétikájával, a tisztaság etikájával és a meztelenség erotikájával” 1898-ban nagy felűnést keltett. A csillogó aranykupolás steinhofi Szent Lipót-templom a 20. század tíz legjelentősebb templomának egyike. A császári-királyi Posta-takarék-pénztár épülete a modern építészet egyik első példája. „Az épü-

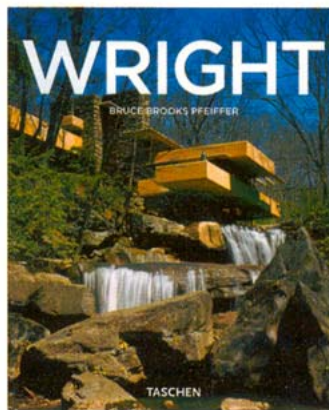
let olyan, mint egy szögekkel teljesen kivert óriási pénzsláda” – írta róla August Lux, Wagner életrajzírója. A mű jelentékeny voltát 8 oldalnyi bemutatása hangsúlyozza. A nagyváros című, 1911-es tanulmányából részleteket közöl a könyv. Ebben a teletszpekulációval és az érték-többletteladással is foglalkozik. Wagner nem csak építész volt, hanem építető is. Bérházakat épített, majd jó áron értékesítette azokat, ebből teremtve meg tervpályázatai részvételének anyagi háttérét. 30-nál is több nagy nemzeti és nemzetközi tervpályázaton vett részt, bár kevés sikerrel. Saját maga által legjobbnak tartott tervét 1905-ben a Hágai Békepalota tervpályázatára készítette. A kötet külön érdeme, hogy röviden a szerzőt is bemutatja.

Bruce Brooks Pfeiffer:

Frank Lloyd Wright

1867–1959

A demokrácia építése. Mottója: „A belső tér az épület valósága.” A Közép-Nyugaton, Wisconsin államban született. Ez működésére meghatározó volt. Munkái közül elsőként a chicagói Oakparkba tervezett, ún. prériházak említhetők, ahol szakított a dobozformával. A falak nála már nem tartó, csak határoló elemek. Ezek a házain a horizontalitás érvényesül, belsejükben pedig a nyitott tér dominál. Elveit elfogadó megbízóit nagyra értékelte. „A gép legyen eszköz a művész kezében” – tartotta, s a kivitelezéshez öntöttbeton blokkokat tervezett, amiket szabadalmaztatott. Az organikus építészet kifejezést először mestere, Louis Sullivan használta. Fontos művei: a Larkin Building Buffalóban 1905-ből, többszintes átriumos, galériás belső térrel, amit 1950-ben – sajnos – lebontottak, (ezt a körülményt a könyv nem említi), a tokiói Imperial Hotel (1968-ban ezt is lebontották), Taliesin West

műteremháza, Beth Solom zsinagóga. Merész vasbeton konzolszerkezeteket alkalmazó épületei: Vizesesház, Johnson Building és Laboratórium, a Guggenheim Múzeum, Price toronyház. Épületeit mesterien illesztette a tájba, mert az ember minél közelebb kerül a természethez, annál jobb lesz személyes, lelki, sőt fizikai közérzete – vallotta. Számára az emberi érték volt a legfontosabb, amit „emberség”-nek nevezett. A Testament (Egy testamentum) című írásában, 1957-ben, élete alkonyán ezt így fogalmazta meg: „Emberség – a világ világossága.”

A bevezető ismertetésből – szemben a teljességre törekvő Le Corbusier kötetével – nagyon hiányoltam pár fontos adatot. Wright 1899-től 1959-ben bekövetkezett haláláig tartó, 70 évet felölelő szakmai életútja során összesen 1146 házat tervezett. Ezekből 532-t meg is épített, vagyis éves átlagban hét és felet, körülbelül másfél hónap alatt egy házat. Elképesztő amerikai tempó! (Az életrajzi leírás 404-et sorol fel.) Érdemes lett volna megemlíteni, hogy Wright munkássága iránt az USA-ban – halála után majdnem fél évszázaddal – rendkívüli érdeklődés nyilvánul meg. Korábbi terveinkben válnak valóra, pl. a Monona Center Madisonban 1996-ban készült el. A Mile High felhőkarcoló legjellemzőbb mérete: magassága, ne-

véből következően 1 mérföld. Helyesnek tartottam volna ennek hosszát, az 1609 métert is megadni. A könyv ugyanis csak a 6 milliós négyzetláb bérbe adható területről ír. A szerkesztő magyarázatokhoz hozzáfüzi, hogy 1 négyzetláb = 0,01 m². Ez tévedés! Mert nem száz, csak 10 négyzetláb = 1 négyzetméterrel. A 10. oldalon szereplő tautológia zavaró: „A cementvakolatú házakat végig cementvakolat fedte.” A 12. oldalon a szöveg Sullivant, a chicagói iskola amerikai mesterét németül „Lieber Meister”-ként aposztrofálja. Az impresszum lektoráról nem tájékoztat, aki segíthetett volna fenti hibák kiküszöbölésében. A két kiadó közös vállalkozásában megjelent, a három, nemzetközi szinten kiemelkedő építészt bemutató kötet nagyon hasznos eligazodási pontokat jelöl, és kiváló tájékoztató lehetőséget nyújt korunk széles spektrumú építészeti körképében.

Timon Kálmán